

Değerli meslektaşlarım, saygıdeğer konuklar,

ANKOSLink2025 kapsamında, akademik bilginin yeniden inşası ve kütüphaneci yetkinliklerinin dönüşümünü ele alan bu panelde sizlerle birlikte olmaktan büyük mutluluk duyuyorum.

Sözlerime bu önemli etkinliğin organizasyonu nedeniyle ANKOS Yönetimine ve bu etkinliğe evsahipliği yapan Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Başkanı sevgili dostumuz, kıymetli meslektaşımız şahsında emeği geçen herkese teşekkür ederek başlamak isterim.

Yapay zekâ, yükseköğretim, araştırma ve yayıncılık alanlarını dönüştürürken, kütüphane çalışanları yalnızca teknik değil; etik, stratejik ve iş birliğine dayalı becerilerle de bu değişime uyum sağlamak zorunda. Bu dönüşümde mesleki kuruluşların rolü hayati önem taşıyor.

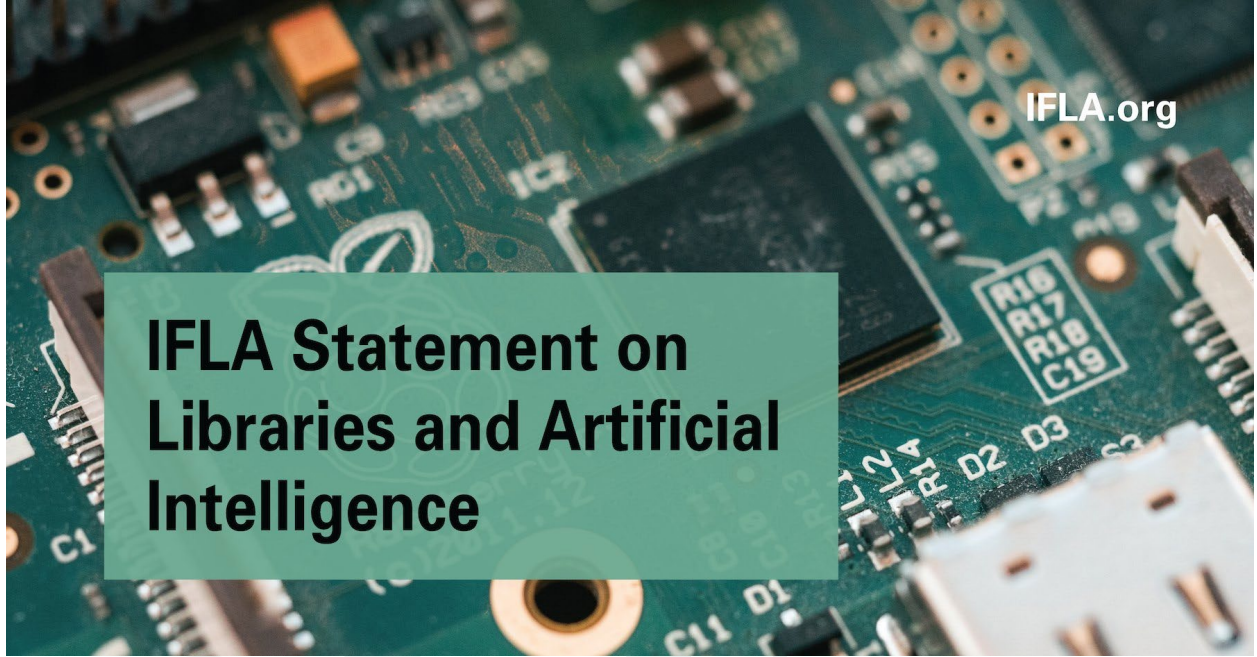
Yapay Zekâ Çağında Kütüphaneci Yetkinlikleri

Yetkinlik Alanı	Açıklama	Kaynak / Çerçeve
Yapay Zekâ Okuryazarlığı	Yapay zekâ ve makine öğreniminin temel ilkelerini ve kütüphanelerle ilişkisini kavrama	ACRL YZ Yetkinlik Çerçevesi
Etik Farkındalık	Veri gizliliği, algoritmik önyargı ve entelektüel özgürlük konularında bilinçli yaklaşım	IFLA YZ Bildirisi
Dijital Yetkinlik	Metadata, bilgi keşfi ve kullanıcı hizmetlerinde AI araçlarını etkin kullanma	CILIP Geleceğin Kütüphane Liderliği Eğitimi
Gelecek Okuryazarlığı	Belirsizlikle başa çıkma, stratejik planlama ve dijital dönüşüm vizyonu geliştirme	UNESCO Gelecek Okuryazarlığı – CILIP üzerinden
İş Birliği ve Çeviklik	Disiplinler ve kurumlar arası iş birliklerini kurma ve sürdürme	ANKOS YZ Araştırma Grubu
Hizmet Tasarımı Odaklılık	Kullanıcı merkezli, AI destekli kütüphane hizmetleri geliştirme	ACRL YZ Okuryazarlığı Rehberi
Savunuculuk ve Liderlik	Kütüphanelerde kapsayıcı, şeffaf ve eşitlikçi AI uygulamalarını teşvik etme	IFLA YZ Giriş Belgesi

Öncelikle **IFLA**'dan başlamak isterim. Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu, küresel savunuculuk, standart geliştirme ve kapasite artırma programlarıyla dijital okuryazarlık, veri etiği ve kapsayıcı erişim konularını önceliklendiriyor. Son dönemde yapay zekâ üzerine başlattığı girişimler, algoritmik sistemlerle eleştirel bir şekilde çalışmayı ve teknolojiyi sorumlu biçimde entegre etmeyi teşvik ediyor.

IFLA'nın Yapay Zekâ Alanındaki Başlıca Girişimleri

1. IFLA Statement on Libraries and Artificial Intelligence (2023)

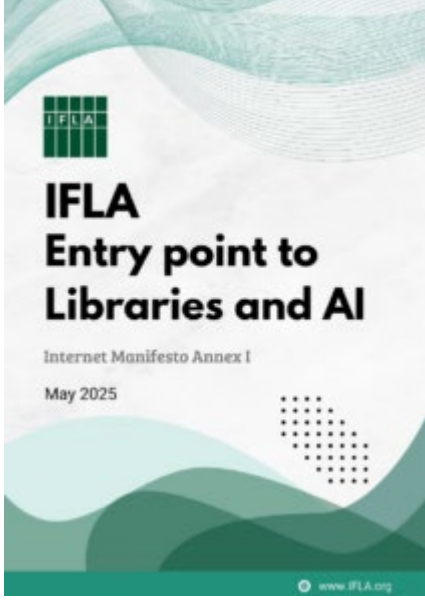

Bu kapsamlı bildiri, yapay zekâ ve makine öğrenimi sistemlerinin kütüphaneler üzerindeki etkilerini ele alıyor. Bildiride şu temel konulara dikkat çekiliyor:

- **Fikri özgürlük, mahremiyet ve eşitlik** gibi temel değerlerin korunması
- **Otomasyonun etkileri** ve çalışan becerilerinin dönüşümü
- **Dijital okuryazarlık** ve kullanıcıların algoritmik sistemleri anlaması için kütüphanelerin üstlenebileceği rehberlik rolü
- **Fikri mülkiyet hakları** ve veri politikaları bağlamında yeni düzenleme ihtiyaçları

Bu belge, kütüphanelerin yalnızca teknoloji kullanıcıları değil, aynı zamanda **etik rehberlik sağlayan aktörler** olması gerektiğini vurguluyor.

2. IFLA Entry Point to Libraries and AI (2025)

Bu yeni yayın, IFLA'nın 2024'te güncellediği *Internet Manifestosunun* bir uzantısı olarak yayımlandı. Belgede:

- Kütüphaneler için **etik yapay zekâ değerlendirme çerçevesi** sunuluyor.
- Kütüphanecilerin, AI teknolojilerini **nasıl değerlendirebileceği, benimseyebileceği ve yönlendirebileceği** üzerine senaryolar ve kontrol listeleri yer alıyor.
- Belge, özellikle **karar vericiler ve politika geliştiricilerle iletişim kurmak isteyen kütüphaneciler** için bir araç olarak tasarlandı.

3. Uluslararası Etkinlik Katılımları ve Temsil

IFLA, 2025 yılı itibarıyla aşağıdaki küresel platformlarda yapay zekâ ve bilgiye erişim konularında aktif rol alıyor:

- **Internet Governance Forum (Norveç)**
- **Global Forum on the Ethics of AI (Bangkok)**
- **AI for Good (Cenevre)**

Bu etkinliklerde IFLA, kütüphanelerin **etik, kapsayıcı ve insan merkezli dijital dönüşümdeki rolünü** savunuyor.

4. Bilimsel Yayınlar ve Konferans Sunumları

2022 ve 2023 IFLA konferanslarında yapay zekâ teması öne çıktı. 15 ülkeden 35 yazarın katkısıyla hazırlanan özel bir yayın, kütüphanelerdeki AI uygulamalarını, projeleri ve araştırmaları belgeledi. Bu yayın:

- Kütüphanelerin AI teknolojilerini nasıl erken benimsediğini
- Kullanıcı deneyimi, koleksiyon yönetimi ve hizmet tasarımı gibi alanlarda AI'nın nasıl kullanıldığını
- Karşılaşılan etik ve operasyonel zorlukları kapsamlı biçimde ele alıyor

Genel Değerlendirme

IFLA'nın yapay zekâ konusundaki yaklaşımı yalnızca teknolojik entegrasyona değil, aynı zamanda **etik rehberlik, mesleki dönüşüm ve küresel savunuculuk** boyutlarına da odaklanıyor. Bu çalışmalar, kütüphanelerin AI çağında sadece kullanıcıya hizmet sunan değil, aynı zamanda **toplumsal dijital dönüşümün yönlendiricisi** olan kurumlar hâline gelmesini hedefliyor.

Benim Başkanı olduğum ve 6 kıtadan ve tüm IFLA üyelerinden sorumlu Bölgesel Konseyimiz, görev süresi boyunca liderliğe odaklanacak ve dünyanın her yerindeki erişiminden yararlanarak burada kapasite ve desteği en iyi şekilde nasıl oluşturabileceğimizi araştıracağız.

ANKOS ise bölgesel bir konsorsiyum olarak bu alanda cesur adımlar atıyor. 19 kurumun katılımıyla kurulan *ANKOS Yapay Zeka Araştırma Grubu*, rehberler, bilimsel yayınlar ve bültenler üreterek kütüphanelerin yapay zekâ araçlarını profesyonel etik ve hizmet kalitesi çerçevesinde kullanmasına destek oluyor. ANKOS ayrıca webinarlar, çalıştaylar ve ortak anlaşmalar yoluyla bilgi paylaşımını ve kaynak eşitliğini güçlendiriyor.

ANKOS Yapay Zekâ Çalışmaları: Genel Bakış

1. ANKOS Yapay Zeka Araştırma Grubu

- 2023 yılında kurulan bu grup, 19 farklı üniversite kütüphanesinden uzmanların katılımıyla faaliyet göstermektedir.
- Amacı, yapay zekâ teknolojilerinin kütüphane hizmetleri ve bilgi yönetimi alanlarında etkili, verimli ve etik biçimde kullanılmasını sağlamak.
- Grup, hem akademik hem uygulamalı düzeyde çalışmalar yürütmekte; rehberler, bilimsel yayınlar ve bültenler üretmektedir.

2. Üniversite Kütüphaneleri İçin Üretken Yapay Zekâ Kullanım Rehberi ve Politika Belgesi (2025)

- ANKOS YZ Araştırma Grubu tarafından hazırlanmıştır.
- Rehber, üretken yapay zekâ araçlarının üniversite kütüphanelerinde nasıl kullanılabileceğini, hangi etik ve operasyonel ilkelerin gözetilmesi gerektiğini açıklamaktadır.
- Politika belgesi, kurumların bu teknolojileri benimserken dikkat etmesi gereken sınırları ve önerilen uygulama modellerini içermektedir.

3. ANKOS YZ Bülteni

- Düzenli olarak yayımlanan bu bülten, grup faaliyetlerini, yeni gelişmeleri ve örnek uygulamaları paylaşmaktadır.
- Temmuz–Ağustos 2025 tarihli 6. sayısında, kütüphanelerde yapay zekâ destekli hizmet tasarımı, kullanıcı deneyimi ve veri analizi gibi konulara yer verilmiştir.

Stratejik Katkıları

ANKOS'un bu alandaki çalışmaları, yalnızca teknik entegrasyon değil, aynı zamanda:

- **Etik farkındalık**
- **Mesleki kapasite geliştirme**
- **Paylaşımlı öğrenme modelleri**
- **Ulusal düzeyde politika önerileri** gibi alanlarda da katkı sunmaktadır.

Bu girişimler, Türkiye'deki akademik kütüphanelerin yapay zekâ çağında sadece teknoloji kullanan değil, aynı zamanda bu teknolojiyi yönlendiren ve toplumsal faydaya dönüştüren kurumlar hâline gelmesini hedeflemektedir.

ACRL (Amerikan Kolej ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği) ise yetkinlik çerçeveleriyle öne çıkıyor. Özellikle *Yükseköğretim İçin Bilgi Okuryazarlığı Çerçevesi*, kütüphanecilerin öğretim, değerlendirme ve rol geliştirme süreçlerine yön veriyor. Son yıllarda veri bilimi, akademik iletişim ve yapay zekâ etiği gibi alanlara odaklanarak kütüphanecilerin akademik dönüşümdeki yerini güçlendiriyor.

AI Competencies for Academic Library Workers

Approved by the ACRL Board of Directors, October 2025

ACRL'nin Yapay Zekâ Yetkinlik Çerçevesi ve Eğitimlerini aşağıdaki gibi aktarabilirim

1. Akademik Kütüphane Çalışanları İçin Yapay Zekâ Yetkinlikleri (2025)

ACRL Yönetim Kurulu tarafından Ekim 2025'te onaylanan bu çerçeve, akademik kütüphanecilerin yapay zekâ teknolojileriyle etik ve etkili biçimde çalışabilmeleri için gerekli zihinsel yaklaşımları ve becerileri tanımlar.

◆ Ana Bileşenler:

- **Yönlendirici Anlayışlar:** Yeniliğe açıklık, etik farkındalık, eleştirel teknoloji okuryazarlığı
- **Temel Yetkinlikler:**
 - **Bilgi ve Kavrayış:** Yapay zekâ ve makine öğreniminin temel ilkeleri
 - **Analiz ve Değerlendirme:** AI araçlarının önyargı, şeffaflık ve kütüphane değerleriyle uyumu
 - **Kullanım ve Uygulama:** Metadata oluşturma, keşif sistemleri ve kullanıcı hizmetlerinde AI entegrasyonu
- **Etik Boyutlar:** Mahremiyet, entelektüel özgürlük ve eşit erişim ilkeleri

2. AI Okuryazarlığı Mikro Kursu (Clarivate & LibTech Insights iş birliği)

ACRL, Clarivate ve LibTech Insights ile birlikte akademik kütüphaneciler için kısa ve odaklı bir çevrim içi kurs sunmaktadır.

Kurs Özellikleri:

- **Format:** Kendi hızında ilerlenen mikro kurs
- **Kapsam:** AI temelleri, etik kullanımı, akademik kütüphanelerdeki uygulama örnekleri
- **Hedef Kitle:** Kariyerinin başında veya orta düzeyde olan kütüphaneciler

3. Leo S. Lo tarafından hazırlanan AI Okuryazarlığı Rehberi

College & Research Libraries News dergisinde yayımlanan bu rehber, kütüphanecilerin AI okuryazarlığını geliştirmeleri için kavramsal ve pratik bir yol haritası sunar.

Odak Alanları:

- AI'nin toplumsal etkisini anlama
- Etik ikilemleri değerlendirme
- Kütüphane bağlamında AI araçlarını uygulama
- AI ile şekillenen geleceğe hazırlık

Bu kaynaklar, ACRL'nin yapay zekâ çağında kütüphanecilerin yalnızca teknolojiye uyum sağlamasını değil, aynı zamanda bu teknolojiyi etik ve stratejik biçimde yönlendirmesini hedeflediğini gösteriyor.

Son olarak, Birleşik Krallık merkezli **Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP)** (Library and Information Association) tarafından geliştirilen *Future Libraries Leadership Training* programına da dikkat çekmek isterim. 2023 yılında Arts Council England desteğiyle başlatılan bu program, özellikle kariyerinin başındaki kütüphaneciler için iki temel alanda yetkinlik geliştirmeyi hedefliyor:

CILIP The library and information association

ARTS COUNCIL ENGLAND Supported using public funding by

New Skills for the Future Library Leader

DIGITAL SKILLS **FUTURES LITERACY**

Register your interest today!

- **Dijital Beceriler:** Kütüphanelerin dijital erişim kapısı olarak rolünü güçlendirmek, yapay zekâ gibi teknolojilerin hizmet sunumuna etkisini anlamak ve dijital dönüşüme stratejik katkı sunmak.
- **Gelecek Okuryazarlığı (Futures Literacy):** UNESCO'nun çerçevesiyle uyumlu olarak, belirsizlikle başa çıkma, yaratıcı strateji geliştirme ve yerel ihtiyaçlara yönelik esnek planlama becerileri kazandırmak.

Bu modüller, katılımcıların eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeylerini ölçen değerlendirme araçlarıyla destekleniyor ve CILIP Learn platformu üzerinden erişime açılıyor. Program, yalnızca teknik becerileri değil, aynı zamanda stratejik düşünme, etik farkındalık ve toplumsal sorumluluk gibi alanları da kapsıyor.

Bu kuruluşların ortak noktaları nelerdir?

- **Sınır ötesi uygulama toplulukları** oluşturuyorlar.
- **Küresel eğilimleri yerel eyleme** dönüştürüyorlar.

ve kütüphanecileri sadece uyum sağlamaya değil, **liderlik etmeye** teşvik ediyorlar.

Yapay zekâ çağında yetkinlikler yalnızca teknik becerilerle sınırlı değil. Bunlar arasında:

- **Stratejik öngörü:** teknolojilerin erişim, eşitlik ve mahremiyet üzerindeki etkilerini öngörmek.
- **İş birliği çevikliği:** disiplinler ve kurumlar arası etkin çalışma.
- **Savunuculuk ve etik:** açıklık, kapsayıcılık ve entelektüel özgürlük değerlerini korumak.

Mesleki kuruluşlar bu yetkinliklerin inşasında bir yapı iskelesi görevi görüyor. Sadece eğitim değil, aynı zamanda vizyon sunuyorlar. Sadece araç değil, güven inşa ediyorlar.

İnanıyorum ki önümüzdeki dönemde asıl görevimiz teknolojiyi takip etmek değil, onu insan merkezli değerlerle şekillendirmek olacak. Bu süreçte IFLA, ANKOS, ACRL, CILIP gibi mesleki ağlar vazgeçilmez yol arkadaşlarımızdır.

Dinlediğiniz için teşekkür ederim. Katkılarınızı ve sorularınızı sabırsızlıkla bekliyorum.